

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.5.33>

ДОРОШЕНКО Л.В.

**ГАРМОНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО
АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ОБІГУ КУЛЬТУРНИХ
ЦІННОСТЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОНВЕРГЕНЦІЇ****HARMONIZATION OF NATIONAL AND INTERNATIONAL ADMINISTRATIVE
LEGISLATION IN THE FIELD OF CIRCULATION OF CULTURAL VALUES:
PROBLEMS OF TERMINOLOGICAL CONVERGENCE**

Метою статті є системний аналіз підзаконних та міжнародних нормативно-правових актів для виявлення прикладного змісту категорії «культурні цінності», визначення їхніх специфічних ознак в адміністративному праві та обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства в частині захисту спадщини від держави-агресора. Статтю присвячено комплексному аналізу теоретичних та прикладних аспектів узгодження адміністративно-правових норм України з міжнародними стандартами у сфері обігу культурних цінностей. Актуальність дослідження зумовлена високою динамікою інституційних трансформацій системи органів виконавчої влади (зокрема неодноразовим реформуванням профільного Міністерства культури протягом 2019–2025 рр.) та необхідністю адаптації підзаконної нормативної бази до сучасних викликів безпеки. Автор досліджує проблему термінологічної фрагментарності, що виникає при тлумаченні категорій «охорона» та «захист» у національному законодавстві порівняно з актами ЮНЕСКО та Ради Європи. Встановлено, що в підзаконних актах (наказах Міністерства оборони, Міністерства фінансів тощо) зміст поняття «культурні цінності» часто розширюється для вирішення утилітарних управлінських завдань – від фізичного маркування споруд в особливий період до процедур обліку майна, що переходить у власність держави. У роботі виокремлено загальні (унікальність, значущість) та специфічні адміністративні ознаки цінностей (матеріальна вартість, обов'язковість державної реєстрації), що детермінують особливий правовий режим їх обігу. Особлива увага приділена правовим колізіям, спричиненим чинністю угод у межах СНД за участю держави-агресора. Обґрунтовано, що захист національної ідентичності в умовах збройного конфлікту потребує не лише термінологічної конвергенції з міжнародним правом, а й запровадження жорстких адміністративно-правових обмежень на рівні закону щодо будь-якої взаємодії у сфері культурного обігу з ворожими юрисдикціями. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення понятійного апарату адміністративної науки для створення цілісної системи безпеки культурної спадщини.

Ключові слова: культурні цінності, адміністративно-правова охорона, гармонізація законодавства, термінологічна конвергенція, державне управління сферою культури, підзаконні акти, міжнародні стандарти ЮНЕСКО, особливий правовий режим, обіг цінностей.

The purpose of the article is a systematic analysis of subordinate and international regulatory legal acts to identify the applied content of the category of "cultural values", determine their specific features in administrative law, and substantiate proposals for improving national legislation in terms of protecting heritage from an aggressor state. The article is devoted to a comprehensive analysis of theoretical and applied aspects of harmonizing administrative and legal norms of Ukraine with international standards

in the field of circulation of cultural values. The relevance of the study is due to the high dynamics of institutional transformations of the system of executive authorities (in particular, the repeated reform of the specialized Ministry of Culture during 2019–2025) and the need to adapt the regulatory framework to modern security challenges. The author investigates the problem of terminological fragmentation that arises when interpreting the categories of “protection” and “defense” in national legislation in comparison with the acts of UNESCO and the Council of Europe. It has been established that in subordinate legislation (orders of the Ministry of Defense, the Ministry of Finance, etc.) the content of the concept of “cultural values” is often expanded to solve utilitarian administrative tasks - from the physical marking of structures in a special period to the procedures for accounting for property that passes into the ownership of the state. The work identifies general (uniqueness, significance) and specific administrative features of values (material value, mandatory state registration), which determine the special legal regime of their circulation. Special attention is paid to legal conflicts caused by the validity of agreements within the CIS with the participation of the aggressor state. It is substantiated that the protection of national identity in conditions of armed conflict requires not only terminological convergence with international law, but also the introduction of strict administrative and legal restrictions at the level of the law regarding any interaction in the field of cultural circulation with hostile jurisdictions. Proposals are formulated to improve the conceptual apparatus of administrative science to create a holistic system of cultural heritage security.

Key words: *cultural values, administrative and legal protection, harmonization of legislation, terminological convergence, state management of the cultural sphere, by-laws, international UNESCO standards, special legal regime, circulation of values.*

Актуальність теми. Актуальність дослідження зумовлена високою динамікою інституційних трансформацій центральних органів виконавчої влади (зокрема, неодноразовим перейменуванням профільного Міністерства культури протягом 2019–2025 рр.) та необхідністю інвентаризації підзаконної нормативної бази. Попри зміну суб’єктів управління, багато ключових актів (як-от Наказ № 258) залишаються незмінними десятиліттями, що потребує аналізу їхньої відповідності сучасним викликам.

Додатковим чинником є правова колізія, спричинена існуванням чинних угод у межах СНД за участю держави-агресора, що суперечить національним інтересам України та вимагає розробки адміністративних механізмів обмеження культурного обігу з агресором на рівні закону. Наукова значущість полягає у виокремленні загальних та специфічних ознак культурних цінностей, що дозволяє вдосконалити процедури їх державної реєстрації та обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний підвалок для дослідження адміністративно-правової природи «культури» та «культурних цінностей» сформовано завдяки фундаментальним працям вітчизняних та закордонних учених. Зокрема, загальнотеоретичні засади державного управління, механізми адміністративного контролю та нагляду, що є критично важливими для розуміння публічного сервісу у цій сфері, висвітлені у роботах В. Авер’янова, О. Андрійко, В. Гарашука, І. Голосніченка, С. Гончарука, О. Кузьменко, Р. Мельника, О. Миколенка, В. Настюка, С. Петкова, А. Пухтецької, В. Тимошука, О. Шатрави, О. Ярмиша та інших.

Проблематика міжнародно-правового захисту культурної спадщини, її історико-юридичної ваги та специфіки охорони в умовах глобальних загроз перебуває у фокусі розвідок В. Акуленка, М. Богуславського, К. Бусол, О. Буткевича, С. Кота, Д. Ковалю, В. Лисика, К. Савчука та Ю. Шемшученка. Питання термінологічної уніфікації та імплементації стандартів ЮНЕСКО і Ради Європи у національні правові системи досліджували іноземні фахівці, такі як Дж. Зеліг, А. Кетзіорек, Е. Коттрелл, В. Маінетті, Р. Петерс, М. Ренольд, С. Сарапані та А. Хауслер.

Проте, попри солідний науковий доробок, питання термінологічної конвергенції (зближення) категорій «охорона» та «захист» в адміністративному законодавстві України залишається дискусійним. Більшість дослідників апелюють до загальногалузевих дефініцій, не враховуючи прикладну специфіку обігу культурних цінностей як особливого об’єкта публічного регулювання. На сучасному етапі спостерігається певна фрагментарність у тлумаченні цих понять у національних підзаконних актах порівняно з міжнародними конвенціями, що створює бар’єри для ефективної гармонізації законодавства.

З огляду на євроінтеграційні процеси та виклики національній безпеці, виникає гостра потреба у розробці стійкої правової моделі, яка б забезпечила єдність понятійного апарату. Саме необхідність подолання термінологічних розбіжностей та випрацювання цілісного адміністративно-правового інструментарію у сфері культурних цінностей зумовила вибір напряму наукової пошуку.

Метою статті є системний аналіз підзаконних та міжнародних нормативно-правових актів для виявлення прикладного змісту категорії «культурні цінності», визначення їхніх специфічних ознак в адміністративному праві та обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства в частині захисту спадщини від держави-агресора.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи особливості визначення категорії «культурні цінності» в національному законодавстві, доцільно розглянути ще дві групи актів, а саме: національні підзаконні нормативно-правові акти, які містять термін «культурні цінності» та міжнародні документи, зміст яких включено до українського законодавства, але до цього ще не розглянуто нами.

Так, до національних підзаконних актів, які містять визначення терміну «культурні цінності», відносяться (в хронологічному порядку):

1) Наказ Міністерства культури і мистецтв України № 258 від 22.04.2002 року «Про затвердження Інструкції про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України». Нагадаємо, що міністерство, яке видало наказ неодноразово змінювало свою назву. Так: «до середини 90-х років воно називалося Міністерство культури; носило назву Міністерство культури і мистецтв; Міністерство культури і туризму; після цього майже на десять років знову повернулася назва Міністерство культури. У 2019 році Міністерство культури було ліквідовано, а його функції передані Міністерству культури, молоді та спорту, але уже в 2020 році (відомство) було перейменоване в Міністерство культури та інформаційної політики. У вересні 2024 року ... уряд перейменував відомство у Міністерство культури та стратегічних комунікацій» [1]. А 29.10.2025 року Кабінет Міністрів України знову провів чергові зміни, повернувши найбільш звичну назву – Міністерство культури України [2]. Не дивлячись на численні трансформації основного суб'єкта, названий вище Наказ 2002-го року за весь час свого існування не зазнав жодних змін й досі є чинним. Це вказує на те, що він врегульовує необхідну державі функцію незалежно від того, якому відомству належить її реалізація в той, чи інший час. При цьому, закріплене в акті визначення поняття «культурні цінності» повністю повторює термін Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» і містить пряму відсилку до нього [3];

2) Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення», від 26.08.2003 року № 343, містить вже звичне нам визначення та типову відсилку до відповідного Закону України [4].

3) Наказ Міністерства оборони України «Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України», від 23.03.2017 року № 164 [5, п. 30 глави 2 розділу I], навпаки суттєво виділяється на фоні вже розглянутих актів: він не має відсилок у складі терміну, що стосуються розкриття змісту поняття; наводить стислий перелік «культурних цінностей»; вказує деякі їх ознаки, що пояснюють значення поняття; вказує на існування супутніх категорій; закріплює обмеження в використанні «культурних цінностей»; зазначає назви відповідних національних та міжнародних реєстрів (таких як: Державний реєстр національного культурного надбання [6], та Міжнародний реєстр культурних цінностей, які знаходяться під спеціальним захистом). Вивчення змісту терміну «культурні цінності», закріпленого Наказом МО України № 164, вказує на виражену адміністративну прикладну спрямованість цього акту, про що свідчить, наприклад, введення в нього поняття «спеціальний захист». Додатково варто відмітити, що вказування в названому Наказі на «Державний реєстр національного культурного надбання» (в нормативних положеннях про який, термін «культурні цінності» насправді навіть не зустрічається) створює підґрунтя для визначення зв'язку та співвідношення досліджуваного поняття з іншими «супутніми» категоріями.

4) Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку маркування в особливий період будівель та споруд, транспортних засобів, які підпадають під дію норм міжнародного гуманітарного права, відповідними розпізнавальними знаками (емблемами)», від 21.10.2022 року № 1199, також вирізняється змістом свого визначення терміну «культурні цінності». Останнє містить поєднання декількох складників. Перший із них збігається із основним типовим визначенням. А другий конкретизує та розширює поняття, вводячи до нього складові,

які насправді не фігурують в інших переліках і за своїм змістом та сутністю навряд чи дійсно безпосередньо становлять «культурну цінність». А саме, названою Постановою до «культурних цінностей віднесено»: «центри зосередження культурних цінностей, будівлі, головним і дійсним призначенням яких є збереження або експонування рухомих культурних цінностей, сховища архівів, укриття, призначені для збереження в разі збройного конфлікту рухомих культурних цінностей» [7, п. 3]. Отже, наведена норма по своїй суті є доволі вільним, але необхідним для реалізації «захисту» трактуванням офіційного національного терміну. В той же час, на її формулювання доволі чітко прослідковується вплив «Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року». Проте, в будь-якому разі означене формулювання переслідує мету виконання суто утилітарного завдання з «охорони» – створення належних умов для збереження відповідних «цінностей» від ушкоджень.

Зазначимо, що окрім терміну «культурні цінності» в національному законодавстві зустрічаються не лише «супутні», але також і «близькі» за своїм значенням поняття. Наприклад: «цінності, що мають ознаки, які вказують на їх історичну, музейну, наукову, художню або іншу культурну цінність». Названий термін закріплено Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку обліку, зберігання і розпорядження дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням, дорогоцінним камінням органогенного утворення та напівдорогоцінним камінням, що переходять у власність держави», від 04.11.2004 року № 692, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 30.11.2004 року за № 1513/10112 [8]. Як і у попередньо розглянутому випадку, введення означеного терміну спричинено необхідністю вирішення суто практичних питань. Адже предмети, що переходять у власність держави, спочатку беруться на баланс, а вже потім встановлюється, чи становлять вони не лише коштовну, але й «культурну цінність».

Розглянувши таким чином національні підзаконні акти, що містять визначенні терміну «культурні цінності», перейдемо до міжнародних актів відповідної спрямованості, які є частиною законодавства України. Наразі офіційна база національного законодавства вказує всього на три такі акти, які ще не розглядалися в цьому дослідженні. А саме (в хронологічному порядку створення):

1) Статут Міжурядового комітету зі сприяння поверненню культурних цінностей країнам їх походження або їх реституції в разі незаконного привласнення (Організація об'єднаних націй з питань освіти, науки та культури – ЮНЕСКО; 24.10.1978 року).

2) Угода про вивезення та ввезення культурних цінностей (СНД; 28.09.2001 року);

3) Другий Протокол до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року (ООН; 26.03.1999 року).

Оскільки два із перелічених актів так, чи інакше пов'язані із ООН, то почнемо розгляд саме із них. Так, стаття 3 Статуту 1978 року ЮНЕСКО зазначає, що «У цьому Статуті «культурними цінностями» вважаються історичні та етнографічні об'єкти й документи, в т. ч. рукописи, твори образотворчого й декоративного мистецтва, палеонтологічні та археологічні знахідки, зоологічні, ботанічні й мінералогічні експонати» [9].

В свою чергу, визначення закріплене «Другим Протокол до Гаазької Конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року», є ще більш стислим і фактично містить лише відсилку до самої названої Конвенції. А саме, в Другому протоколі зазначено, що поняття «культурні цінності» означають: «культурні цінності, згідно з визначенням, яке міститься в статті 1 Конвенції» [10]. Остання наразі не має офіційного перекладу на українську мову, але її зміст близький до такого:

«Відповідно до цієї Конвенції, культурними цінностями вважаються незалежно від їхнього походження та власника:

(а) цінності, рухомі або нерухомі, які мають велике значення для культурної спадщини кожного народу, такі як пам'ятки архітектури, мистецтва або історії, релігійні або світські, археологічні місця розташування, архітектурні ансамблі, які представляють історичний або художній інтерес, твори мистецтва, рукописи, книги та інші наукові колекції або важливі колекції книг, архівних матеріалів чи репродукції цінностей, зазначених вище;

(б) будівлі, головним і дійсним призначенням яких є збереження або експонування рухомих культурних цінностей, зазначених у пункті (а), такі як музеї, великі бібліотеки, сховища архівів, а також укриття, призначені для збереження у разі збройного конфлікту рухомих культурних цінностей, зазначених у пункті (а);

(с) центри, в яких є значна кількість культурних цінностей, зазначених у пунктах (а) та (б), так звані "центри зосередження культурних цінностей"» [11].

Приклад Конвенції та Додатка до неї свідчить про те, що реальний список міжнародних документів, які стосуються проблематики «культурних цінностей», значно ширший, ніж про це сповіщає національна правова термінологічна база.

До цього також варто додати, що: «міжнародні документи в аутентичній редакції англійською мовою характеризуються (значним) термінологічним розмаїттям. Термін «культурні цінності» (англ. «cultural values») вживається лише в поодиноких випадках, як-то у ст. 8 та 9 Рамкової конвенції Ради Європи про значення культурної спадщини для суспільства 2005 р. [12]. При цьому найчастіше в міжнародних документах використовується термін «культурна власність» (англ. «cultural property»), зокрема, в (процитованій вище) Конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту 1954 р.» [13, с. 41].

Оскільки масив міжнародних документів доволі об'ємний, а мета цього дослідження спрямована не лише на встановлення змісту поняття «культурні цінності», а також передбачає виявлення динаміки його змін і розвитку, вкрай корисними є відомості представлені В. Парагайло. Так, вчений повідомляє, що: «поняття «культурні цінності» в міжнародній теорії та практиці в правовому аспекті починає використовуватися з 50-х років ХХ ст., коли після Другої світової війни виникла потреба у визначенні переміщених культурних цінностей. ... конвенція (названа нами вище) є першим документом міжнародного масштабу, який передбачає охорону рухомих і нерухомих культурних цінностей у разі збройного конфлікту. Саме в цьому акті вперше було вжито термін "культурні цінності"» [14, с. 28-29].

Отже, передумова для виникнення правового поняття «культурні цінності» вочевидь пов'язана із наслідками Другої світової війни і передусім передбачає спрямованість цього поняття на реалізацію «охорони» й вирішення питань володіння «культурними цінностями». Саме цим пояснюється вся подальша логіка розвитку категорії «культурні цінності», слідуючи якій правотворці передусім намагаються створювати відповідні класифікації «цінностей» та відповідні переліки, а не зосереджуються на виявленні характерних ознак цієї категорії. Деякі дослідники навіть пояснюють означену особливість тим, що питання віднесення речі або об'єкта до «культурних цінностей» вирішуються індивідуально, отже, визначити об'єктивні критерії і ознаки майже неможливо.

Проте, в науковій правничій літературі все ж зустрічаються спроби виявлення типових для «культурних цінностей» характеристик. Так, вже згадуваний В. Парагайло доходить висновку, що: «ознаки культурних цінностей варто розподіляти на загальні та специфічні. Загальними ознаками культурних цінностей слід визнати: унікальність; суспільна значущість на рівні окремої країни чи світової спільноти; історична, художня, наукова значущість; незамінність. Наявність в об'єкта вказаних ознак виокремлює культурні цінності від інших об'єктів на загальнокультурному рівні. Специфічні ознаки дають змогу застосовувати до них особливі адміністративні процедури обігу. До них належать: матеріальна вартість; обов'язковий порядок державної реєстрації; особливий правовий режим регулювання та обігу; порядок звернення до компетентних органів; регламентованій процедурі видачі необхідних документів встановленого зразка» [14, с. 81].

Наявність серед перелічених характерних ознак «культурних цінностей» такої риси як їх значущість для суспільства окремої країни зумовлює необхідність створення кожною державою власних процедур присвоєння об'єктам або предметам статусу «культурна цінність». В свою чергу, саме такий підхід і дозволяє зберігати надбання попередніх поколінь, виділяючи серед них ті, на яких має базуватись подальше самоусвідомлення й самоідентифікація певного народу.

Щодо міжнародних актів, які демонструють та підтверджують означений підхід, можна навести «Угоду про вивезення та ввезення культурних цінностей». Остання була створена наприкінці 2001 року в межах «Співдружності незалежних держав» (СНД). Видавниками угоди зазначені: Республіка Білорусь; Республіка Вірменія; Республіка Казахстан; Киргизька Республіка; Республіка Молдова; Російська Федерація; Республіка Таджикистан; та Україна [15].

Офіційний текст Угоди повідомляє, що остання не підписана Азербайджанською Республікою, Грузією, Туркменістаном та Республікою Узбекистан. Ратифікація Угоди Україною відбулась 11.01.2006 року, Законом України № 3304-IV [16].

Підкреслимо, що зазначена Угода підписана Україною із застереженням. А саме, Україна не прийняла вимогу заповнювати дозволи щодо вивезення «цінностей» орім української, ще й російською мовою, чого вимагала частина друга статті 4 чинної Угоди.

Наголосимо також, що «культурні цінності» в тексті зазначеної Угоди розглядаються як: «цінності релігійного або світського характеру чи їхні колекції, які розглядаються кожною з держав Сторін як такі, що мають значення для історії, культури, мистецтва, науки та підпадають під дію законодавства держав Сторін про вивезення і ввезення культурних цінностей» [17, ст. 1].

Із наведеного формулювання витікає, що держави самостійно визначають статус своїх «культурних цінностей», а Угода врегулює лише їх вивезення та ввезення.

Втім важливою особливістю Угоди є той факт, що серед її підписантів є й «держава агресор». Такий російський статус впливає наприклад, із: «Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї ГУАМ, національних парламентів держав світу про визнання Російської Федерації державою-агресором» [18]; або із визначення терміну «держава агресор» закріпленого в національному законодавстві Законом України «Про кінематографію» [19; 20 ст. 3].

На фоні багаторічної російської війни проти України, існування чинної Угоди про вивезення «культурних цінностей» з «державою агресором» виглядає щонайменше дивним. Втім, виходити із Угоди, як це передбачено статтями 19 або 21 цього акту, Україні навряд чи доцільно, адже серед підписантів зазначеного договору є й інших учасники, а культурні зв'язки з деякими із них нашої державі цілком можливо варто посилювати. Отже, обмеження, а ще краще заборону вивезення «культурних цінностей» до «держави агресора» доцільно закріпити в іншому національному нормативно-правовому акті, бажано на рівні закону України.

Висновки. Проведений аналіз підзаконного та міжнародного нормативного масиву дозволяє констатувати, що адміністративно-правове регулювання сфери культури характеризується вираженою прагматичністю та прикладним спрямуванням термінологічного апарату. Дослідження підзаконних актів свідчить про те, що зміст категорії «культурні цінності» динамічно трансформується залежно від утилітарних завдань конкретного відомства — від суто фізичного маркування об'єктів та споруд в особливий період до складних процедур державної експертизи та обліку майна, що переходить у власність держави. При цьому інституційна нестабільність профільного міністерства протягом останніх років не зупинила дію фундаментальних наказів, що підтверджує сталість охоронної функції держави незалежно від політичних чи організаційних перетворень. Особливої уваги заслуговує виявлена диференціація між національним підходом, зосередженим на класифікації предметів, та міжнародною доктриною, яка апелює до поняття «культурної власності» та акцентує на суб'єктному праві володіння. Встановлено, що специфічні адміністративні ознаки цінностей, такі як обов'язковість державної реєстрації та особливий режим обігу, є ключовими маркерами для застосування імперативних процедур контролю. Водночас виявлена невідповідність між зобов'язаннями за угодами в межах СНД та статусом рф як держави-агресора актуалізує потребу в рішучому перегляді міжнародно-правового інструментарію та закріпленні на рівні закону жорстких адміністративних обмежень щодо вивезення національного надбання до ворожих юрисдикцій. Резюмуючи, можна стверджувати, що адміністративно-правова охорона культурних цінностей сьогодні еволюціонує від простого опису предметів до створення комплексної системи безпеки, яка охоплює як матеріальні об'єкти, так і центри їхнього зосередження, що є критично важливим для збереження національної ідентичності в умовах збройного конфлікту.

Список використаних джерел:

1. КиївВлада (Інтернет-видання), «Новини: Міністерство культури знов перейменували. О. Ігнат'єв; 31.10.2025 р.». URL: <https://kyivvlada.com.ua/news/ministerstvo-kultury-znov-perejmenuvaly/>
2. Про перейменування Міністерства культури та стратегічних комунікацій України : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.10.2025 р. № 1396. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1396-2025-п#Text>
3. Про затвердження Інструкції про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України : Наказ Міністерства культури і мистецтв України від 22.04.2002 р. № 258. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 09.07.2002 р. за № 571/6859. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0571-02/ed20020709/find?text#top>
4. Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.08.2003 р. № 1343 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1343-2003-п#Text>
5. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України : Наказ Міністерства оборони України від 23.03.2017 р. № 164 (із змінами). Зареєстровано у Міністерстві юстиції України 09.06.2017 р. за № 704/30572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>

6. Про затвердження Положення про Державний реєстр національного культурного надбання : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.1992 р. № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-92-п#Text>
7. Про затвердження Порядку маркування в особливий період будівель та споруд, транспортних засобів, які підпадають під дію норм міжнародного гуманітарного права, відповідними розпізнавальними знаками (емблемами) : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2022 р. № 1199 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1199-2022-п#Text>
8. Про затвердження Порядку обліку, зберігання і розпорядження дорожочінними металами і дорожочінним камінням, дорожочінним камінням органогенного утворення та напівдорожочінним камінням, що переходять у власність держави : Наказ Міністерства Фінансів України від 04.11.2004 р. № 692 (із змінами). Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 30.11.2004 р. за № 1513/10112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/za513-04#Text>
9. Статут Міжурядового комітету зі сприяння поверненню культурних цінностей країнам їх походження або їх реституції в разі незаконного привласнення. Організація об'єднаних націй з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО). 24.10.1978 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_768/ed19781024/find?text#top
10. Другий протокол до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року, м. Гаага, 26 березня 1999 року. Дата набрання чинності для України 30.06.2020 (згідно Закону України № 585-IX від 30.04.2020 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-99#Text
11. UNESCO, «Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention, 1954». URL: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/convention-protection-cultural-property-event-armed-conflict-regulations-execution-convention>
12. Рамкова Конвенція Ради Європи про значення культурної спадщини для суспільства від 27.10.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_719#top
13. Шульга В.О. Правове регулювання захисту культурних цінностей в праві Європейського Союзу : дис. ... док. філософії : спец. 293 «Міжнародне право», 29 «Міжнародні відносини». Харків, 2023. 218 с.
14. Парагайло В.О. Адміністративно-правове регулювання порядку вивезення, ввезення та повернення в Україну культурних цінностей : дис. ... канд. юр. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2021. 222 с.
15. РАДА (Верховна Рада України. Законодавство України), «Картка документа: Угода про вивезення та ввезення культурних цінностей». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/997_354/ed20060111
16. Про ратифікацію Угоди про вивезення та ввезення культурних цінностей : Закон України від 11.01.2006 р. № 3304-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2006, № 16, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3304-15#Text>
17. Угода про вивезення та ввезення культурних цінностей (ратифіковано із застереженням Законом України № 3304-IV від 11.01.2006 р., ВВР, 2006, № 16, ст. 140). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_354/ed20060111/find?text#top
18. Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї ГУАМ, національних парламентів держав світу про визнання Російської Федерації державою-агресором : Постанова Верховної Ради України від 27.01.2015 р. № 129-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 10, ст. 68. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-19#Text>
19. РАДА (Верховна Рада України. Законодавство України), «Термінологія законодавства. Термін "Держава-агресор"». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/38209>
20. Про кінематографію : Закон України від 13.01.1998 р. № /98-ВР (віз змінами). (*Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1998, № 22, ст. 114. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9/98-вр#top>).

Дата першого надходження рукопису до видання: 19.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 10.09.2025

Дата публікації: 25.09.2025